

نوع حسابرس مستقل و چسبندگی هزینه‌ها: شواهد تجربی از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

زهره حاجیها

دانشیار حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
drzhajih@gmail.com

منصوره بیگی

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حسابرسی دانشگاه آزاد واحد تهران شرق، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۷/۰۵ تاریخ پذیرش: ۹۵/۱۰/۲۷

چکیده

یکی از موضوعات رو به افزایش در حسابداری مدیریت، بحث در باب رفتارهای هزینه می‌باشد. رفتار هزینه به تغییر رفتار هزینه با توجه به تغییر در محرک هزینه می‌پردازد. آگاهی از رفتار هزینه با توجه به تغییرات در سطح فعالیت و یا سطح فروش، از اطلاعات مهم برای تصمیم‌گیری مدیریت در برنامه‌ریزی و بودجه، مدل قیمت‌گذاری محصول، تعیین نقطه سر به سر و سایر تصمیمات هستند. در این مطالعه تلاش شد تا تأثیر نوع موسسه حسابرسی با توجه به متغیرهای مالکیت عمده و سطح بازار بر چسبندگی هزینه‌ها مورد بررسی قرار گیرد. به این منظور، از داده‌های ۱۲۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳، مدل داده‌های ترکیبی و روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته برآوردی استفاده گردید. نتایج بررسی‌ها نشان داد که (۱) شرکت‌هایی که توسط موسسات حسابرسی بزرگ (سازمان حسابرسی)، حسابرسی می‌شوند، در قیاس با شرکت‌هایی که توسط سایر موسسات حسابرسی، حسابرسی می‌گردند، چسبندگی هزینه کمتری دارند؛ (۲) مالکیت عمده به‌عنوان یکی از مهمترین انواع سازوکارهای حاکمیت شرکتی، دارای تأثیری معنادار بر چسبندگی هزینه‌ها و همچنین ارتباط اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها نبوده است. به عبارتی، کاهش مالکیت عمده، ارتباط معکوس بین اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها را افزایش نمی‌دهد؛ و (۳) کاهش سطح بازار، ارتباط معکوس بین اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها را افزایش نمی‌دهد. این نتیجه نشان داد که افزایش سهم بازار یک شرکت در صنعت خاص خود، نمی‌تواند به‌عنوان یک سازوکار نظارتی موثر، نقش‌آفرینی نماید و سطح بازار شرکت، نوعی از ابزارهای نظارتی نخواهد بود.

واژه‌های کلیدی: نوع حسابرس مستقل، ساختار مالکیت، سطح بازار، اندازه موسسه حسابرسی.

۱- مقدمه

مدیران در راستای اجرای بسیاری از وظایف خود مانند برنامه‌ریزی و کنترل، متکی به آگاهی از رفتار هزینه هستند. شناخت رفتار هزینه در واکنش به تغییرات سطح تولید و فروش، برای مدیریت شرکت‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. برآوردهای صحیح رفتار هزینه، باعث بهبود تصمیم‌گیری‌ها می‌شوند و برآوردهای نادرست، عدم کارایی را در پی داشته و تصمیمات فاقد ارزش افزوده را افزایش می‌دهند (کامیابی و توکل‌نیا، ۱۳۹۴). افزایش رقابت در بازارهای داخلی و جهانی، تولیدکنندگان را وادار ساخته تا ساختار هزینه‌های خود را بهتر بشناسند و با مدیریت هزینه در پی حداکثر کردن سود و حفظ جایگاه واحد خود در بازار امروز باشند (زنجیردار و خادمی، ۱۳۹۴). تئوری‌های سنتی رفتار هزینه، بیان می‌کنند که تغییرات هزینه، تنها به میزان تغییرات در سطح فعالیت، وابسته است و این تغییرات، به صورت متقارن صورت می‌گیرد. تجزیه و تحلیل هزینه، حجم، سود، یکی از پرکاربردترین ابزار مورد استفاده در حسابداری مدیریت است که اهداف دوگانه داخلی (مانند ارزیابی سناریوهای جایگزین فروش، بودجه‌بندی و ارزیابی فروش) و خارجی (مانند پیش‌بینی‌های سود مشروط به پیش‌بینی‌های فروش توسط سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران) را تأمین می‌کند. روابط موجود در تجزیه و تحلیل هزینه، حجم، سود، مبتنی بر مدل استاندارد هزینه‌های ثابت و متغیر است که دلالت بر ارتباط خطی بین فروش و هزینه و متعاقباً بین فروش و سود دارد. این در حالی است که مطالعات اخیر، رفتار غیرخطی مهمی برای هزینه و سود را مستند نموده‌اند که عبارتست از چسبندگی هزینه‌ها - عدم تقارن اقتصادی در واکنش هزینه‌ها به افزایش فروش در قیاس با کاهش آن (برای مثال؛ اندرسون^۱ و همکاران، ۲۰۰۳). بروز چسبندگی هزینه‌ها، عدم تقارن در تصمیمات مدیران در قبال منابع تعهد شده است. مدیریت، در دوره‌های کاهش سطح تقاضا می‌تواند متحمل هزینه‌های تعدیل دارایی‌های عملیاتی شود یا با ثابت نگه داشتن سطح دارایی‌های عملیاتی، متحمل هزینه‌های عملیاتی مرتبط با ظرفیت‌های تولیدی مازاد شود. از آنجا که سطح تقاضای بازار تصادفی است، بنابراین مدیریت هنگام کاهش سطح تقاضا، احتمال این که آیا کاهش در سطح تقاضا موقتی است یا خیر را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. اگر مدیریت تا زمانی که نسبت به کاهش تقاضا به یقین برسد، به منظور اجتناب از هزینه‌های تعدیل سطح دارایی‌های مازاد، سطح دارایی‌های عملیاتی را کاهش ندهد و هزینه‌های عملیاتی مرتبط با دارایی‌های عملیاتی مازاد را تحمل کند، رفتار چسبندگی هزینه‌ها رخ خواهد داد، زیرا هزینه‌های عملیاتی

متناسب با فروش، کاهش نیافته است (نمازی و دوانی‌پور، ۱۳۸۹). به نظر می‌رسد رفتار هزینه یک عامل تعیین کننده موثر در دقت پیش‌بینی سود و کیفیت سود باشد و از آنجا که فرآیند حسابرسی نیز در واقع یکی از راه‌های مشخص کردن اعتبار اطلاعات صورت‌های مالی می‌باشد و اطلاعات مالی حسابرسی شده ابزاری برای کاهش مخاطره سرمایه‌گذاری‌ها، بهبود کیفیت تصمیم‌گیری درون سازمانی و برون سازمانی، افزایش سطح بازده ناشی از دادوستد اوراق بهادار و بهبود ساختار سبد سرمایه‌گذاری افراد و گروه‌های مختلف است (حساس یگانه و داداشی، ۱۳۸۹) و عوامل گوناگونی بر کیفیت آن موثر است که یکی از این عوامل می‌تواند اندازه موسسه حسابرسی باشد؛ لذا با توجه به مطالب یاد شده، تحقیق حاضر به بررسی تأثیر اندازه موسسه حسابرسی بر چسبندگی هزینه‌ها می‌پردازد.

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

حسابداران مدیریت در تجزیه و تحلیل درآمد و ارائه آن به مدیران، به صورت سنتی، بر روی رفتار هزینه‌ها متمرکز بوده‌اند. تجزیه و تحلیل کنندگان مالی نیز جهت پیش‌بینی سود آتی، اقدام به پیش‌بینی هزینه‌ها می‌نمایند. بنابراین، رفتار هزینه‌ها چه از جهت تصمیمات درون‌سازمانی و چه از جهت تصمیمات برون‌سازمانی از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد (چن^۲ و همکاران، ۲۰۱۲). در این میان، در ادبیات حسابداری، بررسی رفتار هزینه‌های عمومی و اداری و فروش، از اهمیت خاصی برخوردار بوده زیرا از یک طرف، نسبت این هزینه به جمع دارایی‌ها در آمریکا برابر با ۲۷ درصد و در ایران میانگین نسبت این هزینه به سطح فروش حدود ۱۰ درصد می‌باشد (نمازی و دوانی‌پور، ۱۳۸۹). از طرف دیگر، اندرسون و همکاران (۲۰۰۳) در آمریکا دریافتند، زمانی که فروش یک-درصد افزایش می‌یابد، هزینه مذکور در آمریکا ۵۵ درصد و زمانی که فروش یک-درصد کاهش می‌یابد، ۳۵ کاهش می‌یابد و نمازی و دوانی‌پور (۱۳۸۹) نیز در ایران دریافت که این افزایش و کاهش، به ترتیب، برابر با ۶۵ درصد و ۴۱ درصد می‌باشد. این نتایج در خارج از کشور (اندرسون و همکاران ۲۰۰۳؛ بالاکریشنان^۳ و همکاران، ۲۰۰۴) و در داخل (نمازی و دوانی‌پور، ۱۳۸۹؛ قائمی، ۱۳۸۵) نشان‌دهنده رفتاری متفاوت از مدل‌های مرسوم حسابداری صنعتی برای رفتار هزینه مذکور می‌باشد (خانی و شفیعی، ۱۳۹۲). نتایج مطالعات اخیر (برای مثال؛ لیانگ^۴ و همکاران، ۲۰۱۴) نشان می‌دهد که رفتار هزینه در مدل‌های مورد استفاده تحلیل‌گران مالی جهت پیش‌بینی سود نقش موثر دارد. همچنین این یافته‌ها جهت سرمایه-

گذارانی که از پیش‌بینی درآمدها جهت ارزش‌گذاری شرکت‌ها استفاده می‌کنند، مفید است زیرا نتایج تحقیق آنان نشان می‌دهد که وجود هزینه‌های چسبیده باعث ایجاد درآمدهای فراتر در آینده و تغییر و تنوع در توزیع آن خواهد شد. به بیان بانکر^۵ و همکاران (۲۰۱۳)، زمانی که هزینه‌ها چسبیده باشند، کاهش غیرمنتظره در فروش منجر به کاهش بیشتری در سود می‌شود، حتی اگر فعالان بازار سرمایه شناخت کاملی از چسبندگی هزینه‌ها داشته باشند و این شناخت مؤثر را در پیش‌بینی سود مورد توجه قرار دهند؛ بنابراین چسبندگی هزینه‌ها قابلیت پیش‌بینی‌کنندگی سود را کاهش می‌دهد، این رفتار هزینه‌ها بر واکنش سرمایه‌گذاران نسبت به نوسانات سود تأثیر می‌گذارد. کاهش پیش‌بینی‌پذیری سود به این معنی است که سودهای گزارش شده، اطلاعات مفید کمتری برای ارزیابی و پیش‌بینی سودهای آتی در اختیار قرار می‌دهد (لایپ^۶، ۱۹۹۰)؛ بنابراین، اگر سرمایه‌گذاران تصور کنند که چسبندگی هزینه‌ها، دقت پیش‌بینی سود را کاهش می‌دهد، اطمینان آن‌ها نسبت به سودهای تحقق یافته نیز کاهش می‌یابد و منجر به عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود. پژوهش‌های راجع به هزینه‌های چسبیده (برای مثال؛ اندرسون و همکاران، ۲۰۰۳؛ ویس^۷، ۲۰۱۰؛ کاما و ویس^۸، ۲۰۱۳)، عدم تقارن‌های مهمی را در رفتار هزینه‌ها ثبت نموده‌اند که در تضاد با مدل استاندارد است، اما با مدل جایگزین مبتنی بر هزینه‌های تعدیل منابع و اختیارات مدیر، مطابقت دارد. نتایج پژوهش‌های برخی از پژوهشگران (برای مثال؛ کالجا^۹ و همکاران، ۲۰۰۶؛ نارین و سادرسترام^{۱۰}، ۱۹۹۷؛ نمازی و همکاران، ۱۳۹۱؛ زنجیردار و همکاران، ۱۳۹۳؛ سپاسی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کامیابی و توکل‌نیا، ۱۳۹۴) نیز در سال‌های اخیر بیانگر آن است که میزان افزایش در هزینه‌ها هنگام افزایش در سطح فعالیت، بیشتر از میزان کاهش در هزینه‌ها هنگام کاهش در حجم فعالیت است. این رفتار هزینه‌ها را "چسبندگی هزینه‌ها" می‌نامند.

از سویی دیگر این احتمال وجود دارد که نمایندگان (مدیران) دارای مزیت اطلاعاتی، منافع مالکان (سهامداران) را به‌منظور بیشینه‌سازی منافع شخصی خود، تخریب نمایند و حسابرسان مستقل می‌توانند از طریق اجرای مستقل کار حسابرسی، عدم تقارن اطلاعاتی طرف‌های قرارداد را تسکین دهند و هزینه‌های نمایندگی داخلی را بکاهند (واتز و زیمرمن^{۱۱}، ۱۹۸۳). تحقیقات انجام شده (رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۲؛ چن^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۲؛ ربل^{۱۳} و همکاران، ۱۹۸۸) چنین مطرح می‌کنند که "حسابرسی با کیفیت بالاتر"، اعتبار اطلاعات تهیه شده را بهبود می‌بخشد و به استفاده-کنندگان، به خصوص سرمایه‌گذاران، فرصت می‌دهد با اعتماد

بیشتری وضعیت مالی و نتایج عملکرد شرکت را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند. در حقیقت، جامعه در معنای عام آن همواره خواستار دریافت خدمات حسابرسی با کیفیت بوده است. صاحب‌نظران، پژوهشگران حسابرسی و نهادهای رسمی تدوین-کننده استانداردهای حسابرسی و آیین‌های رفتار حرفه‌ای نیز تلاش زیادی برای تبیین و دسته‌بندی عواملی که می‌توانند بر کیفیت حسابرسی اثرگذار باشند، به عمل آورده‌اند. بسیاری از ایشان دیدگاهی هنجاری را در پیش گرفته و برای توجیه پذیر ساختن حسابرسی و افزایش کیفیت آن بر عواملی چون استقلال، صلاحیت حرفه‌ای، تردید حرفه‌ای، برنامه‌ریزی و سرپرستی مناسب کار حسابرسی و مواردی از این دست، تأکید کرده‌اند. برخی دیگر از صاحب‌نظران، دیدگاهی توصیفی را در پیش گرفته و شهرت حسابرس، عضویت وی در مجامع و تشکل‌های حرفه‌ای، اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابرس در یک صنعت خاص (واتز و زیمرمن^{۱۴}، ۱۹۸۶)، حق‌الزحمه حسابرسی (پالمراس^{۱۵}، ۱۹۸۴؛ کاپلی^{۱۶}، ۱۹۹۶)، نتایج بررسی هم‌پیشگان (کالبرت و مورای^{۱۷}، ۱۹۹۸) را به-عنوان عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی مورد تأکید قرار داده‌اند. لذا، در مطالعه حاضر به بررسی تأثیر حسابرسی مستقل بر چسبندگی هزینه‌ها پرداخته می‌شود و انتظار می‌رود حسابرسی مستقل با کیفیت بالا می‌تواند به‌واسطه کاهش هزینه‌های نمایندگی بین سهامداران و مدیران، چسبندگی هزینه‌ها را تسکین دهد. این تأثیر کیفیت حسابرسی به‌علت نقش‌آفرینی آن به‌عنوان یکی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی است و بنابراین، سایر سازوکارهای حاکمیت شرکتی می‌توانند ضمن کنترل رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران، اثر کاهش حسابرسی مستقل باکیفیت بر چسبندگی هزینه‌ها را تحت تأثیر قرار دهند. در ادامه به برخی از مطالعات اخیر انجام شده در این حوزه اشاره می‌گردد.

چن^{۱۸} و همکاران (۲۰۱۳) در بررسی ویژگی‌های رفتاری مدیریت در قبال چسبندگی هزینه‌ها، به این نتیجه رسیدند که در قبال چسبندگی هزینه‌ها، در مدیران، تغییرات رفتاری رخ می‌دهد به نحوی که وقوع پدیده چسبندگی هزینه، اعتماد به نفس مدیران را افزایش می‌دهد. نتایج بررسی‌های بانکر^{۱۹} و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد که در صورت افزایش فروش نسبت به سال قبل، چسبندگی هزینه‌ها افزایش می‌یابد و در صورت کاهش فروش نسبت به سال قبل، عدم چسبندگی هزینه‌ها افزایش می‌یابد. فسارانی^{۲۰} و همکاران (۲۰۱۵) نیز گزارش نمودند که نشان داد بین رفتار هزینه‌های چسبیده و محافظه-کاری حسابداری ارتباط و همبستگی مثبت وجود دارد. کین^{۲۱} و همکاران (۲۰۱۵) در بررسی ارتباط بیش‌اطمینانی مدیریت و

متغیرهای تحقیق، از تکنیک‌های رگرسیونی استفاده خواهد شد. همچنین، از آنجایی که از طریق آزمایش داده‌های موجود به نتیجه‌ای خواهیم رسید، تحقیق ما در گروه تئوری‌های اثباتی قرار خواهد گرفت.

جامعه آماری این تحقیق، تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳ می‌باشد. نمونه از طریق روش حذف سیستماتیک از جامعه آماری، انتخاب خواهد شد. به این ترتیب که نمونه، متشکل از کلیه شرکت‌های موجود در جامعه آماری است که حائز معیارهای زیر باشند: (۱) در طول دوره تحقیق، در بورس حضور داشته باشند؛ (۲) در طول دوره تحقیق، تغییر در دوره مالی نداشته باشند؛ (۳) جزء شرکت‌های فعال در حوزه فعالیت‌های مالی، از جمله شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، بیمه‌ها و موسسات مالی نباشند؛ (۴) داده‌های مورد نیاز جهت متغیرهای تحقیق، در طول دوره زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۳، موجود باشند؛ و (۵) دوره مالی آن‌ها منتهی به ۱۲/۲۹ هر سال باشد تا بتوان داده‌ها را در کنار یکدیگر و در صورت نیاز، به صورت پانلی به کار برد. توجه به شرایط ذکر شده، منجر به انتخاب ۱۲۱ شرکت به-عنوان نمونه آماری این تحقیق شد.

۴- فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مطالب ارائه شده، در مطالعه حاضر فرضیه‌های زیر مطرح می‌گردند:

- ۱) ارتباط معکوس بین اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها وجود دارد.
- ۲) کاهش مالکیت عمده، ارتباط معکوس بین اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها را افزایش می‌دهد.
- ۳) کاهش سطح بازار، ارتباط معکوس بین اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها را افزایش می‌دهد.

۵- مدل‌ها و متغیرهای پژوهش و نحوه سنجش آن‌ها

متغیرهای مورد استفاده در مطالعه حاضر، به شرح زیر می‌باشند:

متغیر وابسته

ΔC = تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت که برابر است با لگاریتم طبیعی نسبت هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت در سال t به سال $t-1$ (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴؛ بانکر^{۲۳} و همکاران، ۲۰۰۳).

چسبندگی هزینه‌ها، از تأثیر مستقیم بیش‌اطمینانی مدیریت بر تمایلات خوش‌بینانه و متعاقباً افزایش چسبندگی هزینه‌ها خبر دادند. ژو و هانگ^{۲۲} (۲۰۱۶) به بررسی اثرات متقابل مدیریت سود، حاکمیت شرکتی و چسبندگی هزینه‌ها پرداختند. نتایج پژوهش آنان حاکی از این بود که حاکمیت شرکتی خوب منجر به کاهش چسبندگی هزینه‌ها می‌گردد و همچنین نتایج آنان نشان داد که اثرات حاکمیت شرکتی بر چسبندگی هزینه‌ها به میزان اثرات مدیریت سود بر آن قوی نیست.

در ایران، نتایج مطالعه نمازی و همکاران (۱۳۹۱) نیز نشان‌دهنده وجود رفتار چسبنده هزینه‌های اداری، عمومی و فروش، بهای تمام شده و مجموع بهای تمام شده و هزینه‌های اداری، عمومی و فروش است، نتیجه‌ای که به تأیید سیاسی و همکاران (۱۳۹۳) نیز رسید. به بیان زنجیردار و همکاران (۱۳۹۳)، شاخص‌هایی مانند تعداد کارکنان، میزان دارایی جاری شرکت و نسبت بدهی بر شدت چسبندگی هزینه‌های اداری عمومی و فروش و بهای تمام شده کالای فروش رفته، تأثیر می‌گذارند. این درحالی است که راعی و همکاران (۱۳۹۳) نیز از تأثیر افزایشی گردش دارایی‌های ثابت بر چسبندگی هزینه‌ها خبر دادند. خانی و همکاران (۱۳۹۳)، آقایی و حسنی (۱۳۹۳) و صفرزاده (۱۳۹۳) نیز در مطالعاتی جداگانه، به این نتیجه رسیدند که سازوکارهای حاکمیت شرکتی موجب کاهش چسبندگی هزینه‌ها می‌شوند. هاشمی و نجاتی (۱۳۹۴) و خدادادی و همکاران (۱۳۹۴) نیز از وجود رابطه بین محافظه‌کاری و چسبندگی هزینه‌ها خبر دادند. علاوه بر این، کامیابی و توکل‌نیا (۱۳۹۴) از تأثیر چسبندگی هزینه‌ها بر مدل هزینه، حجم، سود خبر دادند. باتوجه به مطالعاتی که در داخل کشور در حیطه چسبندگی هزینه‌ها انجام شده، مشهود است که تاکنون تأثیری که کیفیت حسابرسی و همچنین اندازه موسسه حسابرسی می‌تواند بر چسبندگی هزینه‌ها داشته باشد مورد توجه محققان نبوده است. این در حالی است که در مطالعه حاضر، ضمن بررسی تأثیر اندازه موسسه حسابرسی (به‌عنوان یکی از شاخص‌های کیفیت حسابرسی) بر چسبندگی هزینه‌ها، اثر تعدیلی مالکیت عمده و سطح بازار نیز بر این رابطه مورد توجه قرار می‌گیرد.

۳- روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از جنبه هدف، از نوع تحقیقات کاربردی به-شمار می‌رود، زیرا نتایج حاصل از آن می‌تواند در تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران مورد استفاده قرار گیرد. همچنین از بعد نحوه استنباط در خصوص فرضیه‌های پژوهش، در گروه تحقیقات همبستگی قرار می‌گیرد، زیرا جهت کشف روابط بین

متغیرهای مستقل

ΔIN = تغییرات درآمد عملیاتی شرکت در سال t که برابر است با لگاریتم طبیعی نسبت درآمد عملیاتی شرکت در سال t به سال $t-1$ (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴؛ بنکر و همکاران، ۲۰۰۳).

IN_DE = کاهش درآمد عملیاتی شرکت در سال t که اگر درآمد فروش در سال t نسبت به سال $t-1$ کاهش یابد، برابر یک قرار داده می‌شود و در غیر این صورت، برابر صفر خواهد بود (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴؛ بنکر و همکاران، ۲۰۰۳).

$BIGA$ = موسسه حسابرسی بزرگ شرکت در سال t که اگر موسسه حسابرسی کننده شرکت، سازمان حسابرسی باشد برابر یک قرار داده می‌شود و در غیر این صورت برابر صفر خواهد بود (رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۳؛ توکل‌نیا و مکرانی^{۲۴}، ۲۰۱۵).

MO = مالکیت عمده شرکت در سال t که برابر است با درصد سهام تحت تملک مالکان بیش از پنج درصد سهام شرکت (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴؛ رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۳).

MKT = سطح بازار شرکت در سال t که برابر است با نسبت فروش شرکت به کل فروش در صنعت (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴).

متغیرهای کنترلی

TYD = کاهش متوالی درآمد عملیاتی شرکت در سال t که اگر درآمد عملیاتی شرکت طی دو سال متوالی کاهش داشته باشد، این متغیر برابر یک قرار داده می‌شود و در غیر این صورت برابر صفر خواهد بود (کی^{۲۵} و همکاران، ۲۰۰۴؛ وانگ و وانگ^{۲۶}، ۲۰۰۶).

$GDPG$ = رشد تولید ناخالص ملی کشور که برابر است با درصد تغییرات در تولید ناخالص ملی (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴).

EI = نسبت کارکنان شرکت در سال t که برابر است با نسبت هزینه حقوق و دستمزد کارکنان به درآمد فروش (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴).

FAI = نسبت دارایی‌های ثابت شرکت در سال t که برابر است با نسبت دارایی‌های ثابت به درآمد فروش (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴؛ توکل‌نیا و همکاران، ۱۳۹۳).

LEV = اهرم مالی شرکت در سال t که برابر است با نسبت بدهی‌ها به دارایی‌ها (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴؛ توکل‌نیا و همکاران، ۱۳۹۳).

ID = استقلال هیئت مدیره شرکت در سال t که برابر است با نسبت تعداد اعضای غیرموظف به کل اعضای هیئت مدیره (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۴).

برای آزمون فرضیه اول از مدل زیر استفاده می‌گردد:

$$\Delta C = \alpha_0 + \alpha_1 \Delta IN + \alpha_2 \Delta IN * IN\_DE + \alpha_3 \Delta IN * IN\_DE * BIGA + \alpha_4 BIGA + \alpha_{5-10} CONTROLS + \varepsilon_t$$

برای آزمون فرضیه دوم این مطالعه از مدل زیر استفاده شد:

$$\Delta C = \alpha_0 + \alpha_1 \Delta IN + \alpha_2 \Delta IN * IN\_DE + \alpha_3 \Delta IN * IN\_DE * BIGA + \alpha_4 BIGA + \alpha_5 \Delta IN * IN\_DE * BIGA * MO + \alpha_6 MO + \alpha_{7-12} CONTROLS + \varepsilon_t$$

برای آزمون فرضیه سوم این مطالعه از مدل زیر استفاده شد:

$$\Delta C = \alpha_0 + \alpha_1 \Delta IN + \alpha_2 \Delta IN * IN\_DE + \alpha_3 \Delta IN * IN\_DE * BIGA + \alpha_4 BIGA + \alpha_5 \Delta IN * IN\_DE * BIGA * MKT + \alpha_6 MKT + \alpha_{7-12} CONTROLS + \varepsilon_t$$

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- آمار توصیفی

در این قسمت، میانگین، میانه (معیارهای مرکزی)، انحراف معیار، بیشینه و کمینه (معیارهای پراکندگی) متغیرهای مورد استفاده محاسبه و در جدول شماره یک آورده شده است. میانگین، اصلی‌ترین و مهم‌ترین شاخص مرکزی به شمار می‌آید که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است. همان‌طور که در جدول شماره یک مشاهده می‌شود، مقدار میانگین متغیر تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش، ۰/۱۷۲ است. میانه نقطه‌ای است که یک نمونه را به دو قسمت مساوی تقسیم می‌نماید. به عبارتی دیگر، ۵۰ درصد مشاهدات قبل و ۵۰ درصد مشاهدات بعد از آن قرار دارند. همان‌طور که در جدول یک نشان داده شده است، مقدار میانه متغیر تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش، ۰/۱۶۲ است. به‌طور کلی، معیارهای پراکندگی، معیارهایی هستند که پراکندگی مشاهدات را حول میانگین بررسی و مقایسه می‌نمایند. یکی از مهم‌ترین معیارهای پراکندگی، انحراف معیار می‌باشد. با توجه به جدول فوق، این معیار برای متغیر تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش، ۰/۲۹۵ است. گفتنی است بیشترین مقدار متغیر تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش برابر با ۱/۶۶۹ و کمترین مقدار آن برابر با ۱/۰۳۴- است. در مورد متغیرها تغییرات درآمد عملیاتی نیز گفتنی است که مقدار میانگین آن برابر ۰/۱۴۳ و مقدار میانه آن، ۰/۱۵۳ است. مقادیر بیشینه و کمینه متغیر مذکور نیز به ترتیب برابر ۱/۲۵۲ و ۱/۳۳۳- است و انحراف معیار آن، معادل ۰/۲۹۲ می‌باشد. نزدیک بودن مقادیر میانگین و میانه برای دو متغیر مذکور و همچنین سایر متغیرهای کمی این پژوهش، نشان می‌دهد که

کوچک این متغیرها نشان می‌دهد که پراکندگی نامتعارف نیز در مقادیر آن‌ها وجود ندارد. در مجموع شرایط مناسبی برای تخمین‌های رگرسیونی مهیا است. ویژگی‌های سایر متغیرها در جدول شماره یک به تفصیل مشهود است.

توزیع آن‌ها بسیار نزدیک به توزیع نرمال است، موضوعی که برای متغیر وابسته (تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش) حائز اهمیت بیشتری است. همچنین عدم فاصله زیاد مقادیر بیشینه و کمینه و همچنین انحراف معیار به نسبت

جدول ۱- شاخص‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه

متغیرهای پژوهش	نماد متغیرهای پژوهش	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش	ΔC	۰/۱۷۲	۰/۱۶۲	۱/۶۶۹	-۱/۰۳۴	۰/۲۹۵
تغییرات درآمد عملیاتی	ΔIN	۰/۱۴۳	۰/۱۵۳	۱/۲۵۲	-۱/۳۳۳	۰/۲۹۲
کاهش درآمد عملیاتی	IN_DE	۰/۲۴۵	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۳
اندازه موسسه حسابرسی	BIGA	۰/۲۵	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۳۳
مالکیت عمده	MO	۷۴/۵۵۸	۷۸/۴	۹۸/۷۱	۱۳/۴۷	۱۷/۰۵۲
سطح بازار	MKT	۰/۱۲	۰/۰۶۱	۰/۸۵۵	۰/۰۰۰۱	۰/۱۶۷
کاهش متوالی درآمد عملیاتی	TYD	۰/۰۷۱	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۵۷
رشد تولید ناخالص ملی کشور	GDPG	۰/۰۲۳	۰/۰۲۹	۰/۰۷۷	-۰/۰۶۷	۰/۰۴۳
نسبت کارکنان	EI	۰/۰۲۱	۰/۰۱۴	۰/۴۳۲	۰/۰۰۰۶	۰/۰۳۵
نسبت دارایی‌های ثابت	FAI	۰/۴۲۹	۰/۲۵۶	۶/۶۳۲	۰/۰۰۰۹	۰/۵۸
اهرم مالی	LEV	۰/۶۰۶	۰/۶۲۹	۰/۹۹۶	۰/۰۶۵	۰/۱۸۲
استقلال هیئت مدیره	ID	۰/۵۳۴	۰/۶	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۹۳

دارایی‌های ثابت" به ترتیب دارای ارتباط معکوس و معنادار و ارتباط مستقیم و معنادار با متغیر وابسته هستند. آماره دوربین- واتسون مدل نیز ۲/۲۷۵ است که بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد. ضمناً سطح معناداری آماره F نیز ۰/۰۰۰ است که پایین-تر از ۰/۰۵ بوده و نشان از معناداری مدل دارد. دیگر نکته قابل توجه در جدول شماره دو، ضریب تعیین تعدیل شده مدل است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل مورد استفاده حدود ۳۱ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد حدود ۳۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. لازم به ذکر است که استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته برآوردی، منجر به رفع اثرات ناهمسانی واریانس احتمالی گردیده است.

۲-۶- آزمون فرضیه اول

نتیجه آزمون مدل اول با استفاده از مدل اثرات ثابت و روش حداقل مربعات تعمیم یافته برآوردی در جدول شماره دو ارائه شده است.

با توجه به نتایج جدول شماره دو، از آنجا که آماره t متغیر تغییرات درآمد فروش * کاهش درآمد فروش بزرگتر از ۱/۹۶۵- بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، ارتباطی معنادار و معکوس با تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد و بنابراین، وجود چسبندگی هزینه‌ها تأیید می‌شود. از سویی دیگر، از آنجا که آماره t متغیر تغییرات درآمد فروش * کاهش درآمد فروش * اندازه موسسه حسابرسی بزرگتر از ۱/۹۶۵+ بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، ارتباطی معنادار و مستقیم با تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد و بنابراین، اندازه موسسه حسابرسی دارای تأثیر معکوس بر چسبندگی هزینه‌ها است. به این ترتیب، فرضیه اول مطالعه حاضر تأیید می‌گردد. گفتنی است در کنار ارتباط معکوس و معنادار متغیر کنترلی "کاهش پیاپی درآمد فروش" با متغیر وابسته، متغیرهای کنترلی "رشد تولید ناخالص ملی" و "نسبت

جدول ۲- نتایج آزمون فرضیه اول

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۰/۰۹۹	۰/۰۲۷	۳/۶۵۷	۰/۰۰۰
ΔIN	۰/۳۳۸	۰/۰۳۴	۹/۷۹۷	۰/۰۰۰
$\Delta IN * IN\_DE$	-۰/۱۸۲	۰/۰۶۷	-۲/۶۹۱	۰/۰۰۷
$\Delta IN * IN\_DE * BIGA$	۰/۰۱۳	۰/۱۰۴	۲/۵۷۶	۰/۰۱
BIGA	۰/۰۰۴	۰/۰۱۲	۰/۳۸۲	۰/۷۰۲
TYD	-۰/۰۵۷	۰/۰۲۷	-۲/۱۲۸	۰/۰۳۳
GDPG	-۰/۰۸۵۹	۰/۱۳۱	-۶/۵۵۳	۰/۰۰۰
EI	-۰/۰۱۸۶	۰/۲۳۳	-۰/۷۹۸	۰/۴۲۵
FAI	۰/۱۲۵	۰/۰۱	۴/۰۳۳	۰/۰۰۰
LEV	۰/۰۰۵	۰/۰۳	۰/۱۷۴	۰/۸۶۱
ID	۰/۰۲۷	۰/۰۲۲	۱/۲۴۲	۰/۲۱۴
آماره F		۳۲/۵۲۳	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۳۱۳
سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰	مقدار دوربین - واتسون	۲/۲۷۵

۳-۶- آزمون فرضیه دوم

نتیجه آزمون مدل دوم با استفاده از مدل اثرات ثابت و روش حداقل مربعات تعمیم یافته برآوردی در جدول شماره سه ارائه شده است.

با توجه به نتایج جدول شماره سه، از آنجا که آماره t متغیر تغییرات درآمد فروش * کاهش درآمد فروش بزرگتر از ۱/۹۶۵- بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، ارتباطی معنادار و معکوس با تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برقرار دارد و بنابراین، چسبندگی هزینه‌ها وجود دارد. از سویی دیگر، از آنجا که آماره t متغیر تغییرات درآمد فروش * کاهش درآمد فروش * اندازه موسسه حسابرسی بزرگتر از ۱/۹۶۵+ بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، ارتباطی معنادار و مستقیم با تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد و بنابراین، اندازه موسسه حسابرسی دارای تأثیر معکوس بر چسبندگی هزینه‌ها است. به این ترتیب، فرضیه اول مطالعه حاضر مجدداً تأیید می‌گردد. علاوه بر این، باتوجه به این که آماره t متغیر تغییرات درآمد فروش * کاهش درآمد فروش * اندازه موسسه حسابرسی * مالکیت عمده کوچکتر از ۱/۹۶۵± بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از ۰/۰۵ است، ارتباطی معنادار با تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برقرار نیست و بنابراین، مالکیت عمده نمی‌تواند تأثیر معکوس اندازه موسسه

حسابرسی بر چسبندگی هزینه‌ها را تعدیل نماید. لذا فرضیه دوم مطالعه حاضر تأیید نمی‌شود.

گفتنی است در کنار ارتباط معکوس و معنادار متغیر کنترلی "کاهش پیاپی درآمد فروش" با متغیر وابسته، متغیرهای کنترلی "رشد تولید ناخالص ملی" و "نسبت دارایی-های ثابت" به ترتیب دارای ارتباط معکوس و معنادار و ارتباط مستقیم و معنادار با متغیر وابسته هستند. آماره دوربین-واتسون مدل نیز ۲/۲۶۶ است که بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد. ضمناً سطح معناداری آماره F نیز ۰/۰۰۰ است که پایین‌تر از ۰/۰۵ بوده و نشان از معناداری مدل دارد. دیگر نکته قابل توجه در جدول شماره پنج، ضریب تعیین تعدیل شده مدل است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل مورد استفاده حدود ۲۹ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد حدود ۲۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. لازم به ذکر است که استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته برآوردی، منجر به رفع اثرات ناهمسانی واریانس احتمالی گردیده است.

جدول ۳- نتایج آزمون فرضیه دوم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۰/۰۷۹	۰/۰۳۶	۲/۱۸۸	۰/۰۲۹
ΔIN	۰/۳۳	۰/۰۳۴	۹/۴۶۶	۰/۰۰۰
$\Delta IN * IN\_DE$	-۰/۱۷۸	۰/۰۶۹	-۲/۵۵۵	۰/۰۰۱
$\Delta IN * IN\_DE * BIGA$	۰/۱۷۴	۰/۰۷۰۴	۲/۵۲۴	۰/۰۱۱
BIGA	۰/۰۰۲	۰/۰۱۳	-۰/۲۱۲	۰/۸۳۱
$\Delta IN * IN\_DE * BIGA * MO$	۰/۰۰۲	۰/۰۰۹	۰/۲۳۹	۰/۸۱
MO	۰/۰۰۰۲	۰/۰۰۰۳	۰/۸۳۵	۰/۴۰۳
TYD	-۰/۰۶۳	۰/۰۲۸	-۲/۲۳۹	۰/۰۲۵
GDPG	-۰/۸۹۵	۰/۱۳۵	-۶/۵۹۹	۰/۰۰۰
EI	-۰/۱۸۴	۰/۲۱۷	-۰/۸۴۷	۰/۳۹۶
FAI	۰/۰۲۴	۰/۰۰۹	۴/۲۴۷	۰/۰۰۰
LEV	۰/۰۰۶	۰/۰۳۱	۰/۱۹۴	۰/۸۴۶
ID	۰/۰۲۶	۰/۰۲۲	۱/۱۷۴	۰/۲۴
آماره F		۲۴/۵۸۹	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۲۹۳
سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰	مقدار دوربین - واتسون	۲/۲۶۶

۴-۶- آزمون فرضیه سوم

نتیجه آزمون مدل مذکور با استفاده از مدل اثرات ثابت و روش حداقل مربعات تعمیم یافته برآوردی (EGLS) در جدول شماره چهار ارائه شده است.

با توجه به نتایج جدول شماره چهار، از آنجا که آماره t متغیر تغییرات درآمد فروش * کاهش درآمد فروش بزرگتر از ۱/۹۶۵- بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، ارتباطی معنادار و معکوس با تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد و بنابراین، چسبندگی هزینه‌ها وجود دارد. از سویی دیگر، از آنجا که آماره t متغیر تغییرات درآمد فروش * کاهش درآمد فروش * اندازه موسسه حسابرسی بزرگتر از ۱/۹۶۵+ بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، ارتباطی معنادار و مستقیم با تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد و بنابراین، اندازه موسسه حسابرسی دارای تأثیر معکوس بر چسبندگی هزینه‌ها است. به این ترتیب، فرضیه اول مطالعه حاضر مجدداً تأیید می‌گردد. علاوه بر این، باتوجه به این‌که آماره t متغیر تغییرات درآمد فروش * کاهش درآمد فروش * اندازه موسسه حسابرسی * سهم بازار کوچکتر از ۱/۹۶۵± بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از ۰/۰۵ است، ارتباطی معنادار با تغییرات هزینه‌های عمومی، اداری و فروش شرکت‌های پذیرفته شده در

بورس اوراق بهادار تهران ندارد و بنابراین، سهم بازار نمی‌تواند تأثیر معکوس اندازه موسسه حسابرسی بر چسبندگی هزینه‌ها را تعدیل نماید. لذا فرضیه سوم مطالعه حاضر تأیید نمی‌شود. گفتنی است در کنار ارتباط معکوس و معنادار متغیر کنترلی "کاهش پیاپی درآمد فروش" با متغیر وابسته، متغیرهای کنترلی "رشد تولید ناخالص ملی" و "نسبت دارایی‌های ثابت" به ترتیب دارای ارتباط معکوس و معنادار و ارتباط مستقیم و معنادار با متغیر وابسته هستند. آماره دوربین - واتسون مدل نیز ۲/۲۷ است که بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد. ضمناً سطح معناداری آماره F نیز ۰/۰۰۰ است که پایین‌تر از ۰/۰۵ بوده و نشان از معناداری مدل دارد. دیگر نکته قابل توجه در جدول شماره هفت، ضریب تعیین تعدیل شده مدل است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل مورد استفاده حدود ۳۱ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد حدود ۳۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. لازم به ذکر است که استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته برآوردی، منجر به رفع اثرات ناهمسانی واریانس احتمالی گردیده است.

جدول ۴- نتایج آزمون فرضیه سوم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۰/۰۹۷	۰/۰۲۷	۳/۵۴۳	۰/۰۰۰
ΔIN	۰/۳۴	۰/۰۳۴	۹/۸۱۶	۰/۰۰۰
$\Delta IN * IN\_DE$	-۰/۱۸۵	۰/۰۶۷	-۲/۷۳۹	۰/۰۰۶
$\Delta IN * IN\_DE * BIGA$	۰/۰۸۱	۰/۱۲۷	۲/۵۳۸	۰/۰۱۱
BIGA	۰/۰۰۳	۰/۰۱۲	۰/۲۹۹	۰/۷۶۴
$\Delta IN * IN\_DE * BIGA * MKT$	-۱/۳۱۹	۱/۲۹۲	-۱/۰۲	۰/۳۰۷
MKT	۰/۰۰۵	۰/۰۳۹	۰/۱۳۶	۰/۸۹۱
TYD	-۰/۰۵۹	۰/۰۲۷	-۲/۱۷۴	۰/۰۳
GDPG	-۰/۱۸۵۶	۰/۱۳۱	-۶/۵۳۹	۰/۰۰۰
EI	-۰/۱۶۱	۰/۲۴۱	-۰/۶۶۸	۰/۵۰۴
FAI	۰/۱۲۵	۰/۰۱	۴/۶۴	۰/۰۰۰
LEV	۰/۰۰۵	۰/۰۳	۰/۱۶۸	۰/۸۶۶
ID	۰/۰۲۷	۰/۰۲۲	۱/۲۳۱	۰/۲۱۸
آماره F		۲۷/۴۲۵	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۳۱۴
سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰	مقدار دوربین - واتسون	۲/۲۷

۷- نتیجه‌گیری و بحث

فرضیه‌های پژوهش بر اساس داده‌های گردآوری شده از ۱۲۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳ و با استفاده از تحلیل رگرسیون ترکیبی مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج آزمون معناداری ضرایب بر اساس معادله‌های رگرسیون برازش شده، به‌طور خلاصه حاکی از این بود که (۱) شرکت‌هایی که توسط موسسات حسابرسی بزرگ (سازمان حسابرسی) حسابرسی می‌شوند، چسبندگی هزینه کمتری نسبت به سایر شرکت‌ها دارند؛ (۲) مالکیت عمده به‌عنوان یکی از مهمترین انواع سازوکارهای حاکمیت شرکتی، دارای تأثیری معنادار بر چسبندگی هزینه‌ها و همچنین ارتباط اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها نبوده است. به عبارتی، کاهش مالکیت عمده، ارتباط معکوس بین اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها را افزایش نمی‌دهد؛ و (۳) کاهش سطح بازار، ارتباط معکوس بین اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها را افزایش نمی‌دهد. این نتیجه نشان داد که افزایش سهم بازار یک شرکت در صنعت خاص خود، نمی‌تواند به‌عنوان یک سازوکار نظارتی موثر، نقش آفرینی نماید و سطح بازار شرکت، نوعی از ابزارهای نظارتی نخواهد بود. گفتنی است نتیجه آزمون فرضیه اول این مطالعه در انطباق با نتیجه مطالعه لیانگ و همکاران (۲۰۱۴) می‌باشد و نتایج آزمون فرضیه‌های دوم و سوم، متضاد با نتایج

مطالعه لیانگ و همکاران (۲۰۱۴) هستند. در راستای توضیح تأثیر کاهشی اندازه موسسه حسابرسی بر چسبندگی هزینه‌ها گفتنی است که حسابرسی مستقل، بخشی ضروری از حاکمیت شرکتی است. تفکیک مالکیت از مدیریت، از مشخصات سیستم نوین واحدهای تجاری است. این سازوکار می‌تواند منجر به بهبود کارایی هوش و استعداد سرمایه انسانی گردد. این در حالی است که می‌تواند منجر به تضاد بین مالکان و نمایندگان گردد. این احتمال وجود دارد که نمایندگان (مدیران) دارای مزیت اطلاعاتی، منافع مالکان (سهامداران) را به‌منظور بیشینه‌سازی منافع شخصی خود، تخریب نمایند. حسابرسان مستقل می‌توانند از طریق اجرای مستقل کار حسابرسی، عدم تقارن اطلاعاتی طرف‌های قرارداد را تسکین دهند و هزینه‌های نمایندگی داخلی را بکاهند. اکثر مطالعات بر انتخاب و تأثیر حسابرسی مستقل، شامل محدودیت مالی، مدیریت سود و تجدید ارائه صورت‌های مالی تأکید داشته‌اند. برخی از مطالعات نیز محدودیت‌های ایجاد شده توسط حسابرسی مستقل بر رفتار مدیریتی را مورد توجه قرار داده‌اند. این قبیل مطالعات، اغلب بر کیفیت افشای اطلاعات تمرکز داشته‌اند که محصول نهایی فرآیند افشای اطلاعات است. لذا حسابرسی، ابزاری اثربخش نه تنها برای بخش انتهایی افشای اطلاعات، بلکه برای طی فرآیندهای عملیاتی و تولیدی است و خواهد توانست، چسبندگی هزینه‌های شرکت را بکاهد.

سهمداران دارند، از قدرت خود استفاده کرده و تلاش نمایند تا تصمیمات مدیریت را تحت نظر داشته و آن‌ها را در جهت بهینه‌سازی هرچه بیشتر، هدایت کنند. بنابر نتایج آزمون فرضیه سوم مطالعه حاضر مبنی بر این که سطح بازار شرکت بر ارتباط اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها موثر نیست، مشابه بند دوم به سرمایه‌گذاران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌گردد که به منظور اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری، بر نقش‌آفرینی انطباقی افزایش سهم بازار (همانطور که پیش‌تر در متون دانشگاهی به آن اشاره شده بود) در قبال تصمیمات مدیریتی و مدیریت هزینه‌ها، اتکا نکنند.

فهرست منابع

- * آقای، محمدعلی و حسنی، حسن. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر انگیزه‌های شخصی مدیران و متغیرهای حاکمیت شرکتی بر چسبندگی هزینه‌ها در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، ۶ (۴)، ۱۰۹-۱۲۸.
- * حساس یگانه، یحیی و داداشی، ایمان. (۱۳۸۹). بررسی اثر حاکمیت شرکتی بر اظهارنظر حسابرسان مستقل. مجله حسابداری مدیریت، ۳ (۵)، ۶۵-۷۳.
- * خانی، عبدالله؛ غفاری، محمدجواد و شاه‌محمدی، محمدعلی. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر عدم تقارن هزینه‌ها. مجله علمی پژوهشی دانش حسابداری مالی، ۱ (۳)، ۱۲۵-۱۴۵.
- * خدادادی، ولی؛ نیک کار، جواد و حاجی‌زاده، سعید. (۱۳۹۴). تأثیر رفتار چسبندگی هزینه و محافظه‌کاری مشروط بر تجزیه و تحلیل هزینه، حجم فعالیت و سود. مجله پیشرفت‌های حسابداری، ۷ (۱)، ۴۵-۷۲.
- * راعی، رضا؛ حسن‌زاده، پرویز و حمشی، محسن. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر نسبت‌های مالی بر میزان چسبندگی هزینه‌ها. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، ۶ (۲۲)، ۲۶-۴۴.
- * رحیمیان نظام‌الدین، توکل‌نیا اسماعیل، کرملو میثم. (۱۳۹۲). اظهارنظر حسابرسی تعدیل شده و ساختار سررسید بدهی. فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۲۰، ۱۵۷-۱۸۰.
- * زنجیردار، مجید و خادمی، اعظم. (۱۳۹۴). مطالعه تأثیر محدودیت‌های مالی بر چسبندگی هزینه‌ها. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۴ (۱۵)، ۱۱۷-۱۲۴.
- * زنجیردار، مجید؛ غفاری آشتیانی، پیمان و مداحی، زهرا. (۱۳۹۳). بررسی و تحلیل عوامل موثر بر رفتار چسبندگی

این در حالی است که مالکیت عمده به‌عنوان یکی از مهمترین انواع سازوکارهای حاکمیت شرکتی، دارای تأثیری معنادار بر چسبندگی هزینه‌ها و همچنین ارتباط اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها نبوده است که به این ترتیب، نقش نظارتی مالکیت عمده مذکور مورد تردید قرار خواهد گرفت. پیش از توضیح علت عدم تأثیر معنادار مالکیت عمده، لازم به ذکر است که در اکثر موارد، مالکیت عمده نمونه مورد بررسی شامل مالکیت نهادی بوده است و در واقع در بسیاری از موارد، این نهادها بوده‌اند که مالکیت عمده را در اختیار داشته‌اند. در ادامه از توضیحات نمازی و کرمانی (۱۳۸۷) استفاده می‌گردد. دلیل این امر می‌تواند آن باشد که سرمایه‌گذاران نهادی از انگیزه‌های کافی برای تلاش به منظور بهبود عملکرد و کسب سود، برخوردار نیستند. چون در اکثر مواقع، هدف سرمایه‌گذاران نهادی کسب منفعت و سود بالا نیست، بلکه هدف این سرمایه‌گذاران، حمایت جامعه در برابر تجاوز خارجی، برقراری نظم و امنیت در جامعه و ارائه خدمات عمومی و تسهیلات زیربنایی است. ممکن است حتی برخی از این شرکت‌ها از حمایت‌های خاص دولت، مثل یارانه‌ها نیز برخوردار باشند. دیگر نتیجه مطالعه حاضر، عدم تأثیر معنادار سطح بازار بر چسبندگی هزینه‌ها بوده است. این نتیجه نشان داد که افزایش سهم بازار یک شرکت در صنعت خاص خود، نمی‌تواند به‌عنوان یک سازوکار نظارتی موثر، نقش‌آفرینی نماید و سطح بازار شرکت، نوعی از ابزارهای نظارتی نخواهد بود. بنابر نتایج آزمون فرضیه اول تحقیق حاضر مبنی بر این که ارتباطی معکوس بین اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌های شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برقرار است به سرمایه‌گذاران در شرکت‌های مذکور پیشنهاد می‌شود که از حضور سازمان حسابرسی در شرکت، به‌عنوان معیاری برای مدیریت بهتر شرکت بر هزینه‌ها و کاهش چسبندگی در هزینه‌های شرکت استفاده نمایند، موضوعی که می‌تواند در تصمیمات سرمایه‌گذاری، خرید، فروش و نگهداری سهام شرکت‌ها و همچنین تحلیل روند آتی بازار مورد استفاده قرار گیرد. بنابر نتایج آزمون فرضیه دوم تحقیق حاضر مبنی بر این که مالکیت عمده دارای تأثیری معنادار بر ارتباط اندازه موسسه حسابرسی و چسبندگی هزینه‌ها نیست، به سرمایه‌گذاران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌گردد که به منظور اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری، بر نقش نظارتی آنان در قبال تصمیمات مدیریتی و مدیریت هزینه‌ها، اتکا نکنند. علاوه بر این، به مالکان عمده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نیز پیشنهاد می‌گردد که باتوجه به قدرت و نفوذ به نسبت چشمگیری که نسبت به سایر

- Forthcoming; Fox School of Business Research Paper No. 14-019.
- * Banker, R.D., Byzalov, D. and Chen, L. (2013). Employment protection legislation, adjustment costs and cross-country differences in cost behavior. *Journal of Accounting and Economics*, 55 (1), 111-127.
- * Calleja, K. Stelarios, M. and Thomas, D. (2006). A Note on Cost Stickiness: Some International Comparisons. *Management Accounting Research*, 17 (2), 127-140.
- * Chen C. X., Lu H. and Soughiannis T. (2012). The Agency Problem, Corporate Governance, and the Asymmetrical Behavior of Selling, General, and Administrative Costs. *Contemporary Accounting Research*, 252-282.
- * Chen, C., Gores, T. and Nasev, J. (2013). Managerial Overconfidence and Cost Stickiness. *International Journal of Industrial Organization*, 30, 371-376.
- * Chen, P. F., He, Sh., Ma, Zh. and Stice, D. E. (2012). Qualified audit opinion and debt contracting. Online Available at SSRN: <http://ssrn.com> (accessed 27 December 2012).
- * Colbert, G. and Murray, D. (1998). The Association between Audit Quality and Auditor Size: An Analysis of Small CPA Firms. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 13 (2), 135-150.
- * Copley, P. A. (1991). The Association between Municipal Disclosure Practices and Audit Quality. *Journal of Accounting and Public Policy*, 10 (4), 245-267.
- * Fasarany, M., Aslani, A. and Barandagh, M. (2015). Sticky Cost Behavior And Accounting Conservatism: Evidence From Tehran Stock Exchange. *International Journal of Accounting Research*, 2(3), 38-44.
- * Kama, I. and Weiss, D. (2013). Do earnings targets and managerial incentives affect sticky costs? *Journal of Accounting Research*, 51 (3), 201-224.
- * Lipe, R. (1990). The Relation between Stock Returns and Accounting Earnings Given Alternative Information. *The Accounting Review*, 65, 49-71.
- * Noreen, E. and Soderstrom, N. (1997). The Accuracy of Proportional Cost Models: Evidence from Hospital Service Departments. *Review of Accounting Studies*, 2, 89-114.
- * Palmrose, Z. (1984). The demand for quality differenced audit services in an agency-cost setting: an empirical investigation. *Auditing Research Symposium 1984*, (University of Illinois), 229-252.
- * Rebele, J. E., Heintz, J. A. and Briden, G. E. (1988). Independent Auditor Sensitivity to Evidence Reliability. *Journal of Practice & Theory*, 8, 43-52.
- * Tavakolnia, E. and Makrani, S.V. (2015). Auditor industry specialization and market valuation of earnings and earnings components: empirical evidence from companies listed in Tehran Stock Exchange. *Accounting and Finance Research*, 4 (4), 187-195.
- * Watts, R. L. and Zimmerman, J. L. (1983). Agency problems, auditing, and the theory of the firm: Some evidence. *Journal of Law and Economics*, 26, 613-633.
- هزینه. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، ۷ (۲۰)، ۷۹-۹۱.
- * سیاسی، سحر؛ فتحی، زهرا و شیبه، سکینه. (۱۳۹۳). آزمون تجربی چسبندگی هزینه: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۳ (۴)، ۱۶۳-۱۷۷.
- * صفرزاده، محمدحسین. (۱۳۹۳). نقش راهبری شرکتی در توضیح چسبندگی هزینه‌ها. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، ۶ (۲۳)، ۱-۲۱.
- * قائمی، محمد حسین و نعمت الهی، معصومه. (۱۳۸۵). بررسی رفتار هزینه توزیع و فروش و عمومی و اداری و بهای تمام شده کالای فروش رفته در شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه مطالعات حسابداری، ۱۶، ۷۱-۹۰.
- * خانی، عبدالله و شفیعی، حسین. (۱۳۹۲). بررسی محتوای اطلاعاتی هزینه‌های فروش عمومی و اداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری و حسابرِس مدیریت، ۲ (۵)، ۱۵-۲۶.
- * کامیابی، یحیی و توکل‌نیا، اسماعیل. (۱۳۹۴). چسبندگی هزینه‌ها و عدم تقارن در مدل هزینه، حجم، سود. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۲ (۴۸)، ۱۴۵-۱۶۴.
- * نمازی، محمد و دوانی پور، ایرج. (۱۳۸۹). بررسی تجربی رفتار چسبندگی هزینه در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرِس، ۱۷ (۶۲)، ۸۲-۱۰۲.
- * نمازی، محمد؛ غفاری، محمدجواد و فریدونی، مرضیه. (۱۳۹۱). تحلیل بنیادی رفتار چسبندگی هزینه‌ها و بهای تمام شده با تأکید بر دامنه تغییرات در بورس اوراق بهادار تهران. مجله پیشرفت‌های حسابداری دانشگاه شیراز، ۴ (۲)، ۱۵۱-۱۷۷.
- * هاشمی، سید عباس و نجاتی، علی. (۱۳۹۴). تأثیر چسبندگی هزینه‌ها بر محافظه‌کاری شرطی. تحقیقات حسابداری و حسابرِس، ۲۷، ۲۰-۳۳.
- * Anderson, M., Banker, R. and Janakiraman, S. (2003). Are Selling, General, and Administrative Costs Sticky?. *Journal of Accounting Research*, 41, 47-63.
- * Balakrishnan, R., Petersen, M. J. and Soderstrom, N. S. (2004). Does Capacity Utilization Affect the "Stickiness" of Cost? *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 19 (3), 283-299.
- * Banker, R.D., and Byzalov, D., Ciftci, M. and Mashruwala, R. (2014). The Moderating Effect of Prior Sales Changes on Asymmetric Cost Behavior. *Journal of Management Accounting Research*,

- * Weiss, D. (2010). Cost behavior and analysts' earnings forecasts. *The Accounting Review*, 85 (4), 1441-1471.

یادداشت‌ها

1. Anderson
2. Chen
3. Balakrishnan
4. Liang
5. Banker
6. Lipe
7. Weiss
8. Kama and Weiss
9. Calleja
10. Noreen and Soderstrom
11. Watts and Zimmerman
12. Chen
13. Rebele
14. Watts and Zimmerman
15. Palmrose
16. Copley
17. Colbert and Murray
18. Chen
19. Banker
20. Fasarany
21. Qin
22. Xue and Hong
23. Banker
24. Tavakolnia and Makrani
25. Qi
26. Wang and Wang